

طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی در دختران فرار مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی در دختران فرار و عادی

سهیلا پیرنمائی^۱، حمیدرضا عبدلی قهی^۲

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس، spirnamaie@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری روانشناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز، نویسنده مسئول: hamidr.abdoli56@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف: پدیده فرار دختران از خانه یکی از عمده‌ترین آسیب‌های اجتماعی کشورمان است که در نظم اجتماعی، اختلال و آشفتگی ایجاد می‌کند و منشأ بسیاری از رفتارهای ضداجتماعی است. **روش:** این تحقیق در چارچوب پژوهش‌های علمی-مقایسه‌ای انجام شده است. جامعه آماری اول، دختران فراری مراکز بهزیستی استان تهران که در سال ۱۳۹۴ در مراکز نگهداری سازمان بهزیستی ساماندهی شده‌اند است. جامعه آماری دوم، دختران عادی مستقر در مدارس دخترانه راهنمایی و دبیرستان مناطق ۱ و ۲ و اداره بهزیستی شهرستان شهریار انتخاب شدند. در این پژوهش، از دو شیوه مطالعات کتابخانه‌ای و پرسش‌نامه و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای آماری استفاده شده است. روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه نیز به تأیید چندین نفر از اساتید روان‌شناسی قرار گرفته است. پایایی این مقیاس به وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۶ و برای تمام خرده مقیاس‌ها، بالاتر از ۰/۸۰ گزارش شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که بعد بریدگی و طرد به صورت مثبت و بعد گوش به زنگی به صورت منفی، احتمال اقدام به فرار در دختران معنادار است. با افزایش نمره‌های فرد در مشارکت اجتماعی و تنوع‌پذیری (در سطح معناداری در جهت مثبت)، احتمال فرار دختران افزایش و با افزایش نمره‌های فرد در ابعاد تعامل با خانواده و ارزش‌های زندگی (در سطح معناداری در جهت منفی)، احتمال فرار دختران کاهش می‌یابد.

نتایج: نتایج نشان داد که مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی از توان قابل قبولی در تفکیک دختران با تجربه اقدام به فرار و گروه‌های عادی برخوردار هستند.

کلیدواژه‌ها: طرح‌واره، دختران فرار، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، سرمایه‌های اجتماعی، اقدام به فرار.

◀ **استناد (به شیوه APA ویرایش ۶):** پیرنمائی، سهیلا؛ عبدلی قهی، حمیدرضا (بهار و تابستان ۱۳۹۷). مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی در دختران فرار و عادی. *دوفصلنامه پژوهش‌های انتظامی-اجتماعی زنان و خانواده*، ۶(۱)، ۹۷-۱۰۹.

مقدمه

فرار از منزل به‌عنوان یکی از معضلات خانوادگی و اجتماعی فراگیر در سطح جهان مطرح است. پژوهش‌هایی که در زمینه فرار از منزل انجام شده، گویای آن است که فرار دختران از منزل به طرز نگران‌کننده‌ای در حال افزایش است (تامپسون^۱، ۲۰۰۸، ص ۱۳۰) و این نگرانی به دلیل خطرناکی است که در بیرون از منزل متوجه نوجوانانی است که سریعاً به خانه برنمی‌گردند. آن‌ها با خطرناکی از قبیل اعتیاد، روسپیگری، رفتارهای جنایی، ایدز و سایر عفونت‌های مقاربتی مسری، استفاده از مواد غیرمجاز و فروش این مواد مواجه‌اند (معظمی، ازهای و رسول‌زاده طباطبائی، ۱۳۸۰، ص ۳۹۰). بیشتر محققان اعتقاد دارند که ساختار خانواده در فرار نوجوانان نقش بسزایی دارد و به دلیل این مشکلات ساختاری و از هم پاشیدن آن و از جهت این که فرزندان این خانواده‌ها نوعاً از طفولیت طعم زندگی را لمس نکرده و همواره در تنش و کشمکش و بی‌مهری، در محیط‌های مملو از ترس و وحشت و بعضاً ناخواسته متولد شده و ادامه زندگی داده‌اند، مشکلاتی برای آن‌ها به وجود آمده است. روش‌هایی که والدین در برخورد با فرزندان خود اعمال می‌کنند، در شکل‌گیری خصایص بعدی شخصیت و رفتار آن‌ها تأثیر فراوان و عمیقی دارد. این الگوهای نادرست والدین، باعث ایجاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه سخت و در نهایت، بروز مشکلات رفتاری، اختلال‌های شخصیت، رفتارهای ضداجتماعی و ناسازگاری در بزرگسالی می‌شود. یانگ این مدل را برای تشریح ارتباط والدین آسیب‌شناسی ارائه کرده است که یک میانجی بالقوه در روابط والدین و بروز آسیب‌شناسی فرزندان است (کاملی، قنبری هاشم‌آبادی و آقا محمدیان شعرباف، ۱۳۹۰، ص ۱۸). لذا با توجه به این که تاکنون تحقیقی با همراهی دو حوزه علوم اجتماعی و روان‌شناسی صورت نگرفته، در این پژوهش با بررسی دو متغیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی دختران فرار در مقایسه با دختران عادی، می‌توان به فهم فرآیندهای زمینه‌ساز فرار کمک کرد. ضرورت دیگر انجام پژوهش حاضر این است که با شناخت میزان تأثیر هر یک از مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی، می‌توان برنامه درمانی یا آموزش مناسب را به سازمان‌ها یا مراکز مربوطه برای کاهش این آسیب اجتماعی و آسیب‌های مشابه ارائه داد. بنابراین فرضیه‌های پژوهش این تحقیق عبارت است از: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و مؤلفه‌های سرمایه‌های اجتماعی در پیش‌بینی احتمال اقدام به فرار و عدم اقدام به فرار موثر است.

- طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه (بریدگی و طرد، خودگردانی مختل، محدودیت‌های مختل، جهت مندی و گوش بزنگی) در پیش‌بینی احتمال اقدام به فرار و عدم اقدام به فرار موثر است.

- مؤلفه‌های سرمایه‌های اجتماعی در پیش‌بینی احتمال اقدام به فرار و عدم اقدام به فرار موثر است.

لذا این مقاله به دنبال اهداف زیر است:

- آزمون توان متغیر حیطه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در پیش‌بینی احتمال فرار و عدم اقدام به فرار دختران؛

- آزمون توان متغیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی در پیش‌بینی احتمال فرار و عدم اقدام به فرار دختران؛ در این زمینه، تحقیقاتی نیز انجام شده است؛ از جمله قلی زاده و همکاران (۱۳۸۸) در تحقیقی به بررسی عوامل شخصیتی، محیطی و سبک حل مسئله بر فرار دختران از منزل پرداختند و برای این منظور، تعداد ۶۰ نفر از دختران در رده سنی ۱۲-۱۸ سال در دو گروه ۳۰ نفری فراری و عادی مورد بررسی قرار گرفتند و نتایج نشان داد که دختران فرار در بعد برون‌گرایی - درون‌گرایی و روان‌پریش خوبی - کنترل تکانه، تفاوت معناداری با دختران عادی دارند. دختران فرار در سبک حل مسئله خلاق، تفاوت معناداری با دختران عادی دارند. عوامل محیطی در فرار دختران از منزل مؤثر است و در نهایت، بین شخصیت و سبک حل مسئله دختران فراری رابطه وجود دارد. همچنین، نتایج تحقیق وطنی (۱۳۹۳) با موضوع «پیش‌بینی ایده‌های خودکشی از طریق طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در معتادین تحت درمان نگهدارنده»، بر روی ۱۰۰ نفر از مراجعان مراکز ترک اعتیاد نشان داد که بین ایده خودکشی و زیرمقیاس‌های محرومیت هیجانی، رهاشدگی، از خودگذشتگی، اطاعت، معیارهای سرسختانه، استحقاق و خویشن‌داری رابطه معناداری وجود نداشت. از طرفی، بین ایده خودکشی و زیرمقیاس طرح‌واره بی‌اعتمادی، بد رفتاری، انزوای اجتماعی، بیگانگی، نقص، شرم، وابستگی، بی‌کفایتی، شکست‌خورده و آسیب‌پذیری و گرفتاری طرح‌واره بازداری هیجانی، رابطه مستقیم و معناداری وجود داشت. لیروس، کارولوهو و نویر^۱ (۲۰۱۳، ص ۲۴)، در پژوهشی با هدف مطالعه وضعیت انطباق روانی دانشجویان با یا بدون سابقه رفتار جنسی خشن، تعداد ۱۶۵ دانشجوی مرد را انتخاب کرده و پرسش‌نامه‌های فرم کوتاه بررسی تجارب، طرح‌واره‌های یانگ و پرسش‌نامه کوتاه نشانه‌های بیماری را اجرا کردند. نتایج نشان داد که در گروه متجاوزین، سطح آسیب‌شناختی نشانه‌های بیماری نسبت به گروه غیر متجاوز به میزان قابل توجهی بالا بوده و افراد متجاوز نمره‌های بالایی در طرح‌واره وابستگی و بی‌کفایتی نشان دادند. آسلاند و نیلسون^۲ (۲۰۱۳، ص ۲۷)، در بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و مصرف الکل و مواد مخدر و سیگار کشیدن در نوجوانان، مطالعه مقطعی در سوئد بر روی ۷۷۵۷ دانش‌آموز ۱۳ تا ۱۸ سال انجام دادند که نتایج نشان داد افراد در گروه با سرمایه‌های اجتماعی محله‌های پایین، حدود ۶۰ درصد افزایش شانس مصرف الکل، بیش از سه برابر افزایش شانس سیگار کشیدن و بیش از دو برابر شانس مصرف مواد مخدر، در مقایسه با افراد با سرمایه اجتماعی محله‌های بالا دارند. همچنین، افراد در گروه‌هایی با اعتماد اجتماعی عمومی کم، حدود ۵۰ درصد احتمال مصرف الکل بالا و دو برابر شانس استعمال دخانیات و مواد مخدر در مقایسه با افراد با اعتماد اجتماعی عمومی بالا را دارند.

پدیده فرار دختران از منزل که در سال‌های اخیر در جامعه رو به فزونی نهاده، یکی از مقوله‌های آسیب اجتماعی است که مهار آن به مدیریت قوی اجتماعی و حضور مداخله جویانه در روند آسیب‌های اجتماعی

1. Leirós, Carvalho & Nobre

2. Aslund & Nilsson

نیازمند است. پرداختن به مباحث‌های آسیب‌های اجتماعی به‌ویژه در خصوص دختران و زنان آسیب‌دیده، بهره‌گیری از نگرشی را می‌طلبد که توانایی شناسایی تارو پود ناسازگاری‌های اجتماعی را داشته باشد. فرار نوعی مکانیسم دفاعی یا واکنش جبرانی تسلی‌بخش است که فرد برای نجات و رهایی از رنج‌ها به آن تن می‌دهد. «کارن هورنای^۱» این حرکت را نوعی تضاد می‌داند. تضاد میان فردی که از یک سو می‌خواهد مستقل باشد و از سوی دیگر، خواستار همبستگی است و اولین تضاد را در سایه فرار تحقق‌یافته می‌پندارد (جوادی یگانه و عدل، ۱۳۸۴، ص ۳۴).

بررسی‌ها نشان داده‌اند که افراد فراری از نظر فردی و خانوادگی دارای شرایطی هستند. این افراد از نظر فردی، اختلال منش دارند، افرادی که از نظر اراده، ضعیف هستند، حساس و زود رنج هستند، عقب‌ماندگی درسی دارند و برای امور غیردرسی، ارزش بیشتری قائل هستند و برخی از آن‌ها، عقب‌ماندگی ذهنی نیز دارند. شخصیت تلقین‌پذیر داشته یا به انحرافات، اختلال‌ها و بیماری‌های روانی از جمله صرع، اسکیزوفرنی و پارانوئا مبتلا هستند و به علت عدم تکوین شخصیت، ثبات و انضباط اجتماعی ندارند؛ اگرچه افراد باهوش هم در بین آن‌ها اندک نیست و حتی در بین آن‌ها نوابغ هم دیده می‌شود (صفوی، ۱۳۹۰، ص ۴۳). همچنین، از نظر خانوادگی به دلیل ناسازگاری، اعتیاد والدین، تشنج محیط خانوادگی، طرد و تحقیر، کمبود محبت، ازهم‌گسیختگی خانواده (طلاق، جدایی، فوت) و عدم مراقبت و بی‌توجهی والدین و سرپرستان نسبت به امور تحصیلی مخصوصاً در خانواده‌های پرجمعیت، ترس از تنبیه در صورت عدم موفقیت در تحصیل، اقدام به فرار و ترک تحصیل می‌کنند (صفوی، ۱۳۹۰، ص ۵۲).

طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه: طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به عقاید عمیقاً منفی درباره خود، دیگران و جهان اشاره دارد که ممکن است در طی اولین سال‌های زندگی به وجود بیاید (زیگلر-هیل و همکاران^۲، ۲۰۱۱، ص ۱۰۱)، آن‌ها در طول زندگی ثابت و پابرجا هستند و اساس ساخت‌های شناختی فرد را تشکیل می‌دهند. این طرح‌واره‌ها به شخص کمک می‌کنند تا تجارب خود را راجع به جهان پیرامون سازمان دهند و اطلاعات دریافتی را پردازش کنند (تیم^۳، ۲۰۱۰، ص ۳۷۶).

حوزه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه

یانگ، ۱۸ طرح‌واره ناسازگار اولیه را در قالب ۵ حوزه معرفی کرده است.

- **حوزه اول؛** بریدگی و طرد: طرح‌واره‌های زیرمجموعه این حوزه زمانی شکل می‌گیرند که نیاز هیجانی کودک به «امنیت، ثبات، همدلی، احساس مشترک، پذیرش و احترام» به شیوه مناسب ارضا نشود. این حوزه

1. Karen Horney
2. Zeigler-Hill et al
3. Thimm

به‌طور معمول در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که سرد، مضایقه‌گر، منزوی، تندخو و غیرقابل پیش‌بینی هستند (خدابخشی کولایی، علیزاده، منصوری، تقی پور و فلسفی نژاد، ۱۳۹۳، ص ۱۲۴).

– **حوزه دوم؛** خودگردانی و عملکرد مختل: این حوزه به‌طور معمول در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که نیاز دوم کودک (نیاز به خودگردانی، کفایت و هویت) را برآورده نمی‌سازند. این خانواده‌ها معمولاً اعتماد به نفس کودک را کاهش می‌دهند، از کودک بیش‌ازحد محافظت می‌کنند یا اینکه در تشویق کودک برای انجام وظایف بیرون از خانواده با شکست روبه‌رو می‌شوند (کرمی، بهرامی، محمدی آریا و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۹۵).

– **حوزه سوم؛** محدودیت‌های مختل: طرح‌واره‌ای این حوزه به دنبال عدم ارضای مناسب «نیاز به محدودیت‌های واقع‌بینانه و خویش‌داری» به وجود می‌آید. این حوزه به‌طور معمول در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که مواردی از قبیل انضباط، مواجهه مناسب، محدودیت‌های مناسب، مسئولیت‌پذیری، همکاری متقابل و هدف‌گزینی آموزش داده نمی‌شود و به جای آن، سهل‌انگاری افراطی، فقدان جهت‌دهی یا حس برتری تقویت می‌شود. (یانگ و کلسکو، ۱۳۹۲، ص ۸۷).

– **حوزه چهارم؛** دیگر جهت‌مندی: افرادی که طرح‌واره‌هایی در این حوزه دارند، نیاز آن‌ها به «خودانگیزگی و تفریح» برآورده نشده است. این حوزه به‌طور معمول در خانواده‌هایی به وجود می‌آید که کودک را با قید و شرط می‌پذیرند. کودک می‌بایست برای دست‌یابی به توجه، عشق و پذیرش دیگران، جنبه‌های مهم شخصیت خود را نادیده بگیرد. در بسیاری از این خانواده‌ها، نیازها، تمایلات هیجانی، پذیرش و منزلت اجتماعی والدین نسبت به نیازها و احساس‌های کودک از ارزش بیشتری برخوردار است (یانگ، ۱۳۸۴، ص ۱۶۹).

– **حوزه پنجم؛** گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری: این حوزه در واکنش به عدم ارضای «نیاز به آزادی در بیان نیازها و هیجان‌های سالم» به وجود می‌آید. طرح‌واره‌های این حوزه به‌طور معمول در خانواده‌هایی به وجود می‌آیند که تحت‌فشارند، نسبت به خود و دیگران بیش‌ازحد عیب‌جویی می‌کنند و با آن‌ها مشکل دارند. این حوزه اغلب موجب ایجاد نقص‌های بسیاری در لذت، آرامش، سلامتی، احساس ارزشمندی، حس پیشرفت یا روابط رضایتمندانه می‌شود (یانگ، کلسکو و ویشار، ۱۳۸۹، ص ۱۴۶).

سرمایه اجتماعی: سرمایه اجتماعی مفهومی پیچیده، چندوجهی و بین‌رشته‌ای است که توجه متفکران و اندیشمندان حوزه‌های مختلف را به خود جلب کرده است. امروزه در روند توسعه یک کشور در کنار سایر انواع سرمایه، سرمایه اجتماعی از اهمیت زیادی برخوردار است. سرمایه اجتماعی هم به‌عنوان یک نظریه جامع در یک حوزه معین و هم به عنوان یک مفهوم کاربردی به منظور تبیین موضوعات مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از این قابلیت برخوردار است تا در حوزه‌های مختلفی به کار گرفته شود که یکی از این حوزه‌ها، آسیب‌های اجتماعی است (یانگ، ۱۳۸۴، ص ۱۳۵ و نژاد سبزی، ۱۳۸۹).

روش

این تحقیق در چارچوب پژوهش‌های علی-مقایسه‌ای انجام شده است. هدف این است که از معلول (فرار دختران) به علت احتمالی (طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی) رسیده و بدین لحاظ، این تحقیق گذشته‌نگر یا پس‌رویدادی است. جامعه آماری اول، دختران فراری مراکز بهزیستی استان تهران که در سال ۱۳۹۴ در مراکز نگهداری سازمان بهزیستی ساماندهی شده یا به‌صورت خود معرف مراجعه کرده‌اند و جامعه آماری دوم، دختران عادی مستقر در مدارس دخترانه راهنمایی و دبیرستان مناطق ۱ و ۲ شهریار و اداره بهزیستی شهرستان شهریار که از نظر متغیرهای سن و جنسیت مشابه دختران فراری بودند، انتخاب شدند.

نمونه آماری این تحقیق شامل ۱۲۰ نفر است که از این تعداد، ۶۰ نفر دختران فراری و ۶۰ نفر دختران عادی هستند. به دلیل این که در زمان انجام تحقیق، تعداد دختران فرار کمتر از تعداد نمونه تعیین شده بودند، همه دختران حاضر در مرکز و دخترانی که قرار بود در مدت ۴ ماه پذیرش شوند، به روش نمونه‌گیری در دسترس در نظر گرفته شدند. در مرحله بعدی با توجه به این که سن دختران فرار بین ۱۳-۴۵ سال بود، به منظور هم‌تراز کردن گروه دختران عادی با دختران فرار از نظر جنسیت و سن، تعداد ۵۰ نفر از دختران عادی از مدارس دخترانه مقاطع راهنمایی و دبیرستان مناطق ۱ و ۲ شهرستان شهریار انتخاب شدند و ۱۰ نفر نیز در سنین ۲۰-۴۵ سال از دختران عادی محل کار محقق به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. به منظور دستیابی به هدف نهایی پژوهش، از دو شیوه جهت جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است: مطالعات کتابخانه‌ای و استفاده از پرسش‌نامه که تعداد ۵ مرکز نگهداری در استان تهران و شهرستان‌های تابعه وجود داشته که هر ۵ مرکز برای اجرای تست انتخاب شدند.

هنجاریابی در ایران توسط آذری (۱۳۹۱، ص ۷۸) در دانشگاه تهران انجام گرفته است و روایی صوری و محتوایی آن به تأیید چندین نفر از اساتید روان‌شناسی و صاحب‌نظران رسیده است. همسانی درونی این پرسش‌نامه نیز با استفاده از آلفای کرونباخ در جمعیت مؤنث، ۰/۹۷ و در جمعیت مذکر، ۰/۹۸ به‌دست آمده است. همچنین، پایایی این مقیاس، توسط والر و همکاران (۲۰۰۱) به‌وسیله ضریب آلفای کرونباخ برای کل آزمون، ۰/۹۶ و برای تمام خرده مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۸۰ محاسبه و گزارش شده است (کریمی، بهرامی و محمدی آریا، ۱۳۹۲، ص ۸۹).

پرسش‌نامه دوم این تحقیق، سرمایه اجتماعی است که از پرسش‌نامه سرمایه اجتماعی اونیکس و بولن (۲۰۰۰) استفاده شد که حاوی ۳۱ سؤال است و سؤال‌ها به‌صورت لیکرتی با طیف پنج‌گزینه‌ای و به‌صورت بسیار کم (۱ نمره) تا خیلی زیاد (۵ نمره) نمره دهی می‌شود.

جدول ۱. سنجش ابعاد پرسش‌نامه اونیکس و بولن

ردیف	ابعاد	شماره پرسش در پرسش‌نامه
۱	مشارکت در جامعه محلی	۵-۱۳-۱۴-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶
۲	عاملیت اجتماعی یا پیش‌نگری و پیش‌قدمی در زمینه اجتماعی	۳-۱۹-۲۱-۲۷-۳۵
۳	احساس امنیت و اعتماد	۶-۷-۸-۱۰-۱۵
۴	تعاملات با همسایگان	۹-۱۱-۱۲-۲۰-۲۲
۵	تعاملات با خانواده و دوستان	۱۶-۱۷-۱۸
۶	تحمل تنوع	۲۹-۳۰
۷	ارزش زندگی	۱-۲

یافته‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌ها فرآیندی چندمرحله‌ای است که طی آن داده‌هایی که از طریق به‌کارگیری ابزارهای جمع‌آوری در نمونه آماری فراهم آمده‌اند، خلاصه، کدبندی و دسته‌بندی و در نهایت، پردازش می‌شوند تا زمینه برقراری انواع تحلیل‌ها و ارتباط بین این داده‌ها به منظور آزمون فرضیه‌ها فراهم آید. بنابراین، تحلیل داده‌های گردآوری شده در دو بخش است: ابتدا در بخش اول به توصیف متغیرهای پژوهش پرداخته و در ادامه، فرضیه‌های پژوهش آزمون شده است.

آمار توصیفی

میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد دو گروه با و بدون تجربه فرار در دختران

تجربه فرار				متغیر	طرح‌واره‌های ناسازگار
با تجربه		بدون تجربه (عادی)			
انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین		
۲۲/۱۸	۷۵/۹۳	۱۷/۰۴	۵۴/۰۹	بریدگی	
۱۰/۵۹	۳۰/۷۷	۹/۷۴	۲۹	محدودیت‌های مختل	
۹/۳۲	۳۱/۳۲	۷/۵۷	۲۵/۳۶	دیگر جهت مندی	
۱۲/۳۳	۳۲/۶۰	۱۰/۲۶	۳۱/۱۰	گوش‌به‌زنگی	
۱۸/۷۴	۵۳/۴۰	۱۴/۱۱	۳۸/۷۶	خودگردانی	
۱۶/۴۸	۸۱/۱۷	۱۳/۱۱	۶۶/۷۸	سرمایه اجتماعی	

جدول ۲، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش شامل حیطه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار (بریدگی

و طرد، خودگردانی و عملکرد مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت مندی و گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد) و سرمایه اجتماعی را نشان می‌دهد و جدول ۳، ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق را نشان می‌دهد.

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق

متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. سرمایه اجتماعی	-					
۲. بریدگی و طرد	۰/۱۱	-				
۳. محدودیت‌های مختل	۰/۰۱	**۰/۵۰۲	-			
۴. دیگر جهت مندی	۰/۱۸۲	**۰/۶۹	**۰/۳۳	-		
۵. گوش‌به‌زنگی	۰/۰۷۲	**۰/۵۹	**۰/۶۰	**۰/۵۵	-	
۶. خودگردانی و عملکرد مختل	۰/۰۰۸	**۰/۶۸۰	*۰/۲۲	**۰/۶۰	**۰/۳۳۴	

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

با توجه به این که هدف کلی پژوهش، آزمون توان دو متغیر حیطة‌های طرح‌واره‌های ناسازگار و سرمایه‌های اجتماعی در پیش‌بینی احتمال فرار دختران و عدم اقدام به فرار دختران است، به این منظور از روش تحلیل رگرسیون لجستیک استفاده شده، بنابراین تنها مفروضه تحلیل رگرسیون لجستیک که همان هم خطی بودن است، به وسیله ارزیابی ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای پیش‌بین بررسی شد.

آزمون فرضیه‌ها

فرضیه اول: حیطة‌های طرح‌واره‌های ناسازگار (بریدگی و طرد، خودگردانی مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت مندی و گوش‌به‌زنگی)، احتمال اقدام به فرار را به صورت معنادار پیش‌بینی می‌کند.

برای آزمون فرضیه اول نیز از روش تحلیل رگرسیون لجستیک استفاده شد. نتایج تحلیل رگرسیون لجستیک نشان داد که مدل مبتنی بر ۵ متغیر پیش‌بین (بریدگی و طرد، خودگردانی مختل، محدودیت‌های مختل، دیگر جهت مندی و گوش‌به‌زنگی)، در مقایسه با مدل منحصر به مقدار ثابت به صورت معنادار به پیش‌بینی بهتر منجر می‌شود ($\chi^2(df=5, N=120) = 4.108, p < 0.001$) شبیه R^2 ناگل کرک مدل برابر با ۰/۳۷۸ بود؛ این یافته بیانگر آن است که ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار، ۳۷/۸ درصد از واریانس احتمال اقدام به فرار را در دختران تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، این نتیجه نشان می‌دهد که حیطة‌های طرح‌واره‌های ناسازگار از توان قابل قبولی برای تفکیک دختران با تجربه اقدام به فرار و گروه عادی برخوردار است. موفقیت پیش‌بینی افراد برای فرار گرفتن آن‌ها در گروه اقدام به فرار و عادی بالا بود، به طوری که نرخ موفقیت پیش‌بینی کلی ۷۴/۲، نرخ پیش‌بینی افراد با تجربه فرار ۷۱/۷ و نرخ پیش‌بینی افراد عادی ۷۶/۷ بود.

جدول ۴. نتایج رگرسیون لوجستیک برای پیش‌بینی فرار با استفاده از ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه

گام	متغیرهای وارد شده	B	والد	معناداری	B پیش‌بینی شده	فاصله اطمینان (CI) برای B پیش‌بینی شده	
						حد بالا	حد پایین
۱	بریدگی و طرد	۰/۰۶۴	۱۳/۱۰۰	۰/۰۰۱	۱/۰۶۷	۱/۰۳۰	۱/۱۰۴
	خودگردانی مختل	۰/۰۱۳	۰/۴۹۲	۰/۴۸۳	۱/۰۱۳	۰/۹۷۶	۱/۰۵۲
	محدودیت‌های مختل	-۰/۰۱۴	۰/۲۴۶	۰/۶۲۰	۰/۹۸۶	۰/۹۳۳	۱/۰۴۲
	دیگر جهت‌مندی	۰/۰۳۳	۰/۷۵۴	۰/۳۸۵	۱/۰۳۴	۰/۹۵۹	۱/۱۱۴
	گوش‌به‌زنگی	-۰/۷۸۰	۶/۶۱۲	۰/۰۱۰	۰/۹۲۵	۰/۸۷۱	۰/۹۸۲
	ثابت	-۲/۷۶۱	۶/۲۰۷	۰/۰۰۲	۰/۰۶۳		

همچنان که در جدول ۴ دیده می‌شود، با توجه به آزمون والد، دو بعد بریدگی و طرد و گوش‌به‌زنگی به لحاظ آماری، پیش‌بینی‌کننده‌های معناداری برای احتمال اقدام به فرار دختران هستند.

فرضیه دوم: سرمایه‌های اجتماعی احتمال اقدام به فرار و عدم اقدام به فرار را به صورت معنادار پیش‌بینی می‌کند. برای آزمون فرضیه، از روش تحلیل رگرسیون لوجستیک استفاده شد. نتایج تحلیل رگرسیون لوجستیک نشان داد که مدل مبتنی بر هفت متغیر پیش‌بین سرمایه اجتماعی در مقایسه با مدل منحصر به مقدار ثابت به صورت معنادار به پیش‌بینی بهتر منجر می‌شود ($p < 0/01$)^{۳۳/۹۰۲} ($dfv, N=120$)^۲. شبه $2R$ ناگل کرک مدل برابر با $0/320$ بود؛ این یافته بیانگر آن است که ابعاد سرمایه اجتماعی (مشارکت اجتماعی، تعامل با خانواده، تحمل تنوع و ارزش‌های زندگی)، ۳۲ درصد از واریانس احتمال اقدام به فرار یا عادی بودن را تبیین می‌کند. به عبارت دیگر، این نتیجه نشان می‌دهد که سرمایه‌های اجتماعی از توان خوبی برای تفکیک افراد با سابقه اقدام به فرار و عادی برخوردار است. موفقیت پیش‌بینی افراد برای قرار گرفتن آن‌ها در گروه اقدام به فرار و عادی، بالا بود، به طوری که نرخ موفقیت پیش‌بینی کلی $71/7$ ، نرخ پیش‌بینی افراد با اقدام به فرار 70 و نرخ پیش‌بینی افراد عادی $73/3$ بود.

جدول ۵. نتایج رگرسیون لوجستیک برای پیش‌بینی فرار با استفاده از ابعاد سرمایه اجتماعی

گام	متغیرهای وارد شده	B	والد	معناداری	B پیش‌بینی شده	فاصله اطمینان (CI) برای B پیش‌بینی شده	
						حد بالا	حد پایین
۱	مشارکت در جامعه محلی	۰/۲۰	۱۰/۶۳۳	۰/۰۰۱	۱/۲۲۱	۱/۰۸۳	۱/۳۷۶
	عاملیت اجتماعی	-۰/۰۷۴	۰/۹۸۷	۰/۳۲۰	۰/۹۲۹	۰/۸۰۲	۱/۰۷۵
	امنیت	۰/۰۹۳	۱/۵۷۵	۰/۲۰۹	۱/۰۹۷	۰/۹۴۹	۱/۲۶۷
	تعامل با همسایه	-۰/۰۴۳	۰/۲۸۶	۰/۵۹۳	۰/۹۵۷	۰/۸۱۶	۱/۱۲۳

ادامه جدول ۵. نتایج رگرسیون لوجستیک برای پیش‌بینی فرار با استفاده از ابعاد سرمایه اجتماعی

۰/۹۷۷	۰/۶۹۹	۰/۸۲۷	۰/۰۲۶	۴/۹۷۳	-۰/۱۹۱	تعامل با خانواده	
۱/۶۰۵	۱/۰۳۶	۱/۲۸۹	۰/۰۲۳	۵/۱۶۵	۰/۲۵۴	تنوع‌پذیری	
۰/۹۵۴	۰/۵۸۶	۰/۷۴۸	۰/۰۱۹	۵/۴۵۹	-۰/۲۹۱	ارزش‌های زندگی	
		۰/۹۰۶	۰/۹۳۶	۰/۰۰۶	۰/۰۹۹	ثابت	

همچنان که در جدول ۵ دیده می‌شود، با توجه به آزمون والد، چهار بعد سرمایه‌های اجتماعی (مشارکت اجتماعی، تعامل با خانواده، تحمل تنوع و ارزش‌های زندگی) به لحاظ آماری، پیش‌بینی کننده‌های معناداری برای احتمال فرار هستند. در تبیین نتایج می‌توان گفت که با کنترل دیگر ابعاد سرمایه اجتماعی، با یک واحد افزایش در نمره مشارکت اجتماعی، احتمال فرار ۱/۲۲۱ برابر بیشتر می‌شود.

در کل، نتایج تحلیل رگرسیون لوجستیک در آزمون فرضیه دوم مبنی بر «ابعاد سرمایه اجتماعی (مشارکت اجتماعی، تعامل با خانواده، تحمل تنوع و ارزش‌های زندگی)، احتمال فرار یا عدم فرار دختران را به صورت معنادار پیش‌بینی می‌کند»، فرض صفر را رد و فرض خلاف را تأیید کرد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل فرضیه اصلی پژوهش مبنی بر قابل پیش‌بینی بودن احتمال فرار و عدم اقدام به فرار براساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی، نشان داد که مؤلفه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و سرمایه‌های اجتماعی از توان قابل قبولی در تفکیک دختران با تجربه اقدام به فرار و گروه‌های عادی برخوردار هستند؛ به این صورت که دختران فرار در مقایسه با دختران عادی از میانگین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بالاتر و در مقابل، از سطح سرمایه اجتماعی پایین‌تر برخوردارند. با استناد به برخی نظریه‌ها در زمینه رابطه آسیب‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی، چند تبیین برای این یافته می‌توان در نظر گرفت: نخست آنکه نبود سرمایه اجتماعی مثبت و روابط گرم متقابل همراه با اعتماد کافی بین اعضای خانواده و جامعه، منجر به بروز جرم و بروز پدیده فرار می‌شود (نظریه انتخاب عقلانی). تبیین دیگر می‌تواند بر این فرض استوار باشد که فرسایش پیوندهای اجتماعی از کودکی، به‌وسیله ضعیف شدن دل‌بستگی به والدین، تعهد به مدرسه و اعتقاد به ارزش‌ها، باعث شروع بزه و جرم شود (نظریه تعاملی). همچنین، نظریه فشار نیز با اشاره به ضعف یا فقدان تعلقات اجتماعی و حمایت اجتماعی در درون خانواده و جامعه، دلیل جرم و بزهکاری را فشار ناشی از احساسات منفی عنوان می‌کند. همان‌طور که در تحلیل فوق اشاره شد، در هر سه نظریه مربوط به رابطه سرمایه اجتماعی و بزه و جرم، به روابط درون خانواده و تحلیل و فقدان این روابط اشاره شده است که نشان از تأثیر روابط درون خانوادگی در وقوع جرم و بزه و آسیب‌های اجتماعی دارد. در طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه طرح‌واره‌های ناسازگار بیشتر از آنکه نتیجه وقایع تکان‌دهنده مجزا باشند، بیشتر احتمالاً به‌وسیله الگوی مداوم و «تجارب سمی» روزمره با

اعضای خانواده و همتایان ایجاد می‌شوند که به نحو فزاینده‌ای، طرح‌واره‌ها را تقویت می‌کنند (خدابخشی کولایی و همکاران، ۱۳۹۳). با توجه به این که یافته‌های پژوهش نشان دادند که دختران فرار از میانگین طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بالاتری نسبت به دختران عادی برخوردارند و با استناد به نظریه یانگ، می‌توان این یافته را چنین تبیین کرد که نوجوانان فراری دارای طرح‌واره‌های شناختی ناسازگار هستند. شکل‌گیری طرح‌واره‌ها در اوایل کودکی است. عدم نظارت در این خانواده‌ها و فقدان حمایت‌های اجتماعی و عاطفی از این قبیل نوجوانان، منجر به شکل‌گیری طرح‌واره‌های ناسازگار می‌شود. به عبارت دیگر، دختران فرار در خانواده‌هایی رشد یافته‌اند که نظارت و ساختار قدرت و حمایت اجتماعی اندکی وجود دارد و در نتیجه، تجارب اولیه کودکی، طرح‌واره‌های شناختی آن‌ها از ابتدا با طرد و عدم علاقه اجتماعی شکل گرفته است. خدابخشی کولایی و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهش خود بیان کردند که طرح‌واره‌های نوجوانانی که محروم از پدر هستند و در مراکز تحت پوشش بهزیستی زندگی می‌کنند، بسیار ناسازگار است؛ به‌گونه‌ای که این قبیل نوجوانان در آینده خود، این الگوی زندگی و شخصیتی را به افراد خانواده خود نیز منتقل خواهند کرد. از این رو، نوجوانان عملاً هیچگونه حمایتی را از خانواده دریافت نمی‌کنند. از تحقیقاتی که همسو با این یافته‌ها به بررسی رابطه عوامل خانوادگی و فرار پرداخته‌اند، می‌توان به تحقیقات نژاد سبزی (۱۳۸۹) و تامپسون و تیم (۲۰۱۰) نیز اشاره کرد.

محدودیت تحقیق: نتایج سایر موارد فرار (پسران و زنان متأهل که از منزل فرار می‌کنند)، و همچنین عدم نظارت محقق بر نحوه اجرای پرسش‌نامه‌ها به دلیل قوانین و قواعد مراکز که نتایج تحقیق را می‌تواند تحت تأثیر قرار دهد در این پژوهش لحاظ نشده‌اند. علاوه بر آن، یافته‌های پژوهش براساس مقیاس‌های خود گزارش دهی به دست آمده است و می‌تواند از سوءگیری پاسخ و خلق و خوی آزمودنی تأثیر بپذیرد. با توجه به رابطه معکوس حوزه گوش‌به‌زنگی از طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با فرار دختران، پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی، رابطه این حوزه با اضطراب و فرار مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به نقش اساسی خانواده‌ها در میزان سرمایه اجتماعی دختران فرار، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، نقش سرمایه اجتماعی خانواده در فرار دختران نیز مورد بررسی قرار گیرد و همچنین پژوهش در زنان متأهل و پسرانی که سابقه فرار از منزل داشته‌اند تکرار شود.

منابع

منابع فارسی

- آذری، آرمان (۱۳۹۱). مقایسه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، مکانیسم دفاعی و پایگاه هویت در افراد مبتلا به سوء مصرف مواد و افراد عادی. (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل.
- جوادی یگانه؛ فروع الدین عدل، محمدرضا و فروع الدین عدل، اکبر (۱۳۸۴). مسئله دختران فراری (طرح تحقیقاتی). دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی و دانشگاه تهران.
- خدابخشی کولایی آناهیتا؛ علیزاده، فاطمه؛ منصوری لادن؛ تقی پور، ابراهیم و فلسفی نژاد، محمدرضا (زمستان ۱۳۹۳). حمایت

- اجتماعی ادراک‌شده خانواده و دوستان و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان پسر و دختر بزهکار و غیر بزهکار. مجله سلامت اجتماعی. (۲)۱. صص ۱۲۰-۱۲۹. بازیابی از: <http://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=248732>
- صفوی، زهرا (۱۳۹۰). جرم‌شناسی فرار نوجوانان از خانواده (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه پیام نور واحد تهران. کاملی، زهرا؛ قنبری هاشم‌آبادی، بهرامعلی؛ آقا محمدیان، حمیدرضا و شعرباف، حمید (تابستان ۱۳۹۰). بررسی اثربخشی گروه‌درمانی شناختی متمرکز بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در دختران نوجوان بی‌سرپرست و بد سرپرست. پژوهش‌های روانشناسی بالینی و مشاوره دانشگاه فردوسی. (۱)۱. صص ۸۳-۹۸. بازیابی از: <http://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=145166>
- کرمی، الهام؛ بهرامی، هادی؛ محمدی آریا، علیرضا؛ اصغر نژاد فرید، علی اصغر و فخری، زهرا (تابستان ۱۳۹۲). رابطه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و جامعه‌سنجی در زنان بی‌خانمان وابسته به مواد. فصلنامه روانشناس کاربردی. (۲)۷. صص ۶۴-۹۶. بازیابی از: <http://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=200600>
- معظمی، بهمن؛ اژه‌ای، جواد و رسول‌زاده طباطبایی، سید کاظم (زمستان ۱۳۸۰). تأثیر آموزش تنش‌زدایی تدریجی و مهارت‌های مقابله‌ای بر میزان تنیدگی شیوه‌های مواجهه دختران فراری. مجله روانشناسی. (۴)۵. صص ۳۱۶-۳۳۰. بازیابی از: <http://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=27086>
- نژاد سبزی، پروانه (بهار ۱۳۹۰). رابطه عوامل خانوادگی با فرار کودکان از منزل در خرم‌آباد. فصلنامه رفاه اجتماعی. (۱)۱ (۴۰)، صص ۱۲۹-۱۵۹. بازیابی از: <http://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=146268>
- وطنی، مینا (۱۳۹۳). پیش‌بینی ایده‌های خودکشی از طریق طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در معتادین تحت درمان نگهدارنده (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه آزاد اسلامی واحد شاهرود.
- یانگ، جفری (۱۳۸۴). شناخت درمانی اختلالات شخصیت رویکرد طرح‌واره محور (علی صاحبی و حسن حمید پور، مترجمان). تهران: انتشارات ارجمند.
- یانگ، جفری و کلوکسکو، ژانت (۱۳۹۲). زندگی خود را دوباره بیافرینید (حسن حمید پور، الناز پیرمردادی و ناهید گلی زاده، مترجمان). تهران: انتشارات ارجمند.
- یانگ، جفری؛ کلوکسکو، ژانت و ویشار، مارجوری (۱۳۸۹). طرح‌واره درمانی؛ راهنمای کاربردی برای متخصصان بالینی (جلد اول) (حسن حمید پور و زهرا اندوز، مترجمان). تهران: انتشارات ارجمند.

منابع انگلیسی

- Aslund, C., & Nilsson, K. W. (2013). Social capital in relation to alcohol consumption, smoking, and illicit drug use among adolescents: a cross-sectional study in Sweden, *International journal for equity in health*. 12(1), p33. Retrieved from: <https://equityhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/1475-9276-12-33>
- Onyx, J., & Bullen, P. (2000). Measuring social capital in five communities, *The journal of applied behavioral science*. 36(1), pp23-42. Retrieved from: <https://doi.org/10.1177/0021886300361002>
- Sigre-Leirós, V., Carvalho, J., & Nobre, P. J. (2014). The role of psychopathological symptoms in the relationship between cognitive schemas and sexual aggression: A preliminary study, *Sexologies*. 23(2), e25-e29. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.sexol.2013.11.006>
- Thimm, J. C. (2010). Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective, *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*. 41(4), pp 373-380. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2010.03.009>
- Thompson, S. J., Bender, K. A., Lewis, C. M., & Watkins, R. (2008). Runaway and pregnant: Risk factors associated with pregnancy in a national sample of runaway/homeless female adolescents, *Journal of Adolescent Health*. 43(2), pp125-132. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.12.015>

- Zeigler-Hill, V., Green, B. A., Arnau, R. C., Sisemore, T. B., & Myers, E. M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas, *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*. 42(1), pp96-103. Retrieved from: <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2010.07.004>